

Directeur Wereld Natuur Fonds Johan van de Gronden

‘De sleutel ligt in het

Nederland staat in Europa onderaan als het gaat om biodiversiteit. Groen onderwijs zou zich hier meer rekenschap van kunnen geven. Welke waarden moeten bovenaan staan in de primaire productie? En wat zijn de gevolgen van ons handelen op de natuur? “Je zou morele vragen niet uit de weg moeten gaan”, vindt Johan van de Gronden, directeur van het Wereld Natuur Fonds.

Weliswaar doet het Wereld Natuur Fonds (WNF) veel aan onderwijs en geeft directeur Johan van de Gronden soms gastlessen bij Hogeschool Van Hall Larenstein in Velp. Toch vroeg hij zich even af wat hij de lezers van het Vakblad Groen Onderwijs zou kunnen meegeven. Kunnen ze iets met zijn visie op belangrijke waarden in de opleiding?

“Kinderen worden als natuurliefhebbers geboren”, zegt hij op zijn kantoor in het gebouw in

Zeist dat niet alleen milieuvriendelijk is, maar met alle ruimte voor natuur in en om het gebouw vriendelijk in een ruime zin. Later krijgen ze vaak andere prioriteiten, maar veel van de educatieve activiteiten van het WNF zijn gericht op de basisschoolleeftijd (vanaf 6 jaar kunnen ze bij de rangerclub) en tieners (die zich bij lifeguards kunnen aansluiten).

“In het voortgezet onderwijs zijn leerlingen vaak benieuwd naar hun footprint”, heeft hij gemerkt. “Wat heeft mijn handelen voor effect op de wereld? En wat vraagt bijvoorbeeld de productie van vlees van het milieu? Dan kom je ook bij onderwerpen zoals economie en landbouwproductie. Het is goed om daar in het onderwijs over na te denken, maar het gebeurt nog lang niet op de schaal die ik zou wensen.”

BIODIVERSITEIT MELKVEEHOUDERIJ

Het Wereld Natuur Fonds werkt met FrieslandCampina, Rabobank en drie agrarische natuurverenigingen uit Friesland sinds vorig jaar samen in een pilot. Ze willen een bedrijfsmodel ontwikkelen waarin melkveehouders biodiversiteit op het bedrijf kunnen realiseren. Meerkosten worden terugverdiend via de keten, bijvoorbeeld via het kwaliteitssysteem Foqus Planet van FrieslandCampina of via gunstige financieringsvoorwaarden van Rabobank. Daarbij is de bodem de basis, want zoals Johan van de Gronden zegt: “Iedere boer weet: een biodivers karakter van de bodem is essentieel voor leven en groei.” Het Louis Bolk Instituut zoekt uit wat dat betekent voor de bedrijfsvoering in de melkveehouderij, voor beweiding en het gebruik van antibiotica. Na de pilot hopen de projectpartners op uitbreiding naar andere sectoren en opschaling. Ze verwachten dat Nederland dan een proeftuin kan zijn voor een economisch rendabele, biodiverse landbouwpraktijk.

De beste kwaliteit

Hoewel onderwijs nog stappen kan zetten, was Van de Gronden onder de indruk van de aanpak van het praktijkcentrum van de Aeres Groep. Hij is vanuit WNF met FrieslandCampina, de Rabobank en drie agrarische natuurverenigingen betrokken bij een project over de biodiversiteitsaanpak in de melkveehouderij in Friesland. “Direct van belang ook voor de weidevogels”, benadrukt hij. In Dronten presenteerde hij dat project en hij opende er samen met Albert Jan Maat van LTO Nederland een nieuwe weidestal.

landschap'

“Ik heb vanzelfsprekend een voorkeur voor een meer extensieve vorm van landbouw, maar het is heel goed dat ze er verschillende systemen naast elkaar laten zien.”

Van de Gronden greep de kans aan om een beeld te schetsen van wat er zich op het platteland afspeelt. “Want behalve dat we wereldleider zijn in melkproductie, zoals Albert Jan Maat vertelde, zijn we ook kampioen in biodiversiteitsverlies. Dat gaat erg slecht. Van de 27 Europese landen die in een meting zijn meegenomen, staan we helemaal onderaan.”

WNF wil niet naar de boeren wijzen, vervolgt hij. “Wij zijn immers zelf ook partij. We hebben als natuurbeweging teveel met de rug naar de boeren en het boerenland gestaan. De tegenstellingen zijn verhard en dát moet anders.” Bovendien zijn er ook positieve ontwikkelingen. “Morgen gaan we de steur uitzetten en er zitten otters in de Oostvaardersplassen. Eigenlijk ben ik heel optimistisch. Alleen het agrarische land blijft achter. Dat heeft ook met ondernemerschap daar te maken: de grote investeringen en de kleine marges. Daar moet een keerpunt komen, want je kunt echt op een ecologisch verantwoorde manier een goede productie halen. Maar ik heb het gevoel dat er nog erg veel vanuit de traditionele aanpak wordt gedacht.”

“We zitten nog teveel vast aan het ouderwetse systeem van maximale productie”, vervolgt hij.

“Ik wil helemaal niet onze agroeconomische positie aantasten, maar niet de grootste productie, maar de beste kwaliteit zou leidend moeten zijn voor de Nederlandse landbouw. En maatschappelijke vraagstukken moeten meegewogen worden. Hoe meer ruimte daarvoor komt, hoe beter.”

VISIE AGRARISCH GEBIED

WNF staat een situatie voor ogen waarin de scherpe overgangen tussen natuurgebieden en agrarische landschappen zijn vervaagd. Daardoor ontstaat een gevarieerd landschap dat weerbaarder is tegen klimaatverandering. Winst aan biodiversiteit levert een gezond bodemleven, een diverse plantengroei en een betere biotoop voor weidevogels op. WNF verwacht dat boeren als ze slimmer gebruik maken van de diensten van de natuur zoals natuurlijke bestrijding er ook beter op worden. Stedelingen en consumenten zullen landschap en de producten van dat land meer waarderen als er meer variatie is en kwaliteit van voedsel voorop staat.

Waar zijn we mee bezig

Wat betekent dat voor onderwijs? Het betekent bijvoorbeeld dat je morele vragen niet uit de weg gaat en het belang van biodiversiteit benadrukt. “Een scheiding van natuur, landbouw en recreatie is op de schaal van Nederland niet mogelijk. De oplossing is dat je biodiversiteit weer terugbrengt, het begint bij de bodem en de sleutel ligt in het landschap. We moeten naar een veerkrachtiger model om catastrofes (ziektes, klimaatverandering) het hoofd te kunnen bieden. Daarom vond ik wat ik in Dronten zag zo goed. Daar heb je een weidestral en de biologisch-dynamische aanpak naast de hoogtechnologische stal.” Op basis daarvan kun je volgens Van de Gronden praten over meer optimale verhoudingen in plaats van eenvormigheid van teelt, intensivering van de bedrijfsvoering en maximalisatie van productie. Morele vragen zijn bijvoorbeeld: waar zijn we mee bezig? Waar gaat dit naartoe? Wat zijn de risico's en de nadelen en hoe kunnen we die vermijden? Heeft natuur alleen een nutsfunctie, exploitatie, of is er meer? “Je moet je ook afvragen: welk landschap wil ik? In wat voor wereld wil ik dat mijn kinderen leven? Wat raken we kwijt als we geen oog hebben voor andere waarden van de natuur?”

JOHAN VAN DE GRONDEN

Johan van de Gronden is sinds 2006 directeur van het Wereld Natuur Fonds. Daarvoor was hij onder meer werkzaam bij het ministerie van Buitenlandse Zaken, het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties en de ontwikkelingsorganisatie SNV. Hij studeerde filosofie in Leiden. In mei verscheen zijn boek essaybundel 'Wijsgeer in het wild' over de morele vragen achter onze kijk op de natuur.

“Het lijkt erop dat in onze seculariserende wereld we dat soort vragen niet meer stellen in het onderwijs. Hoe moet ik goed leven? Maar je moet daar wel mee leren omgaan. Nog steeds.” Van hem is begin mei een boek verschenen waarin Van de Gronden schrijft over de morele vragen achter onze kijk op de natuur. Hij schrijft over melkveehouderij en weidevogels en legt ook verbanden tussen biologische diversiteit en culturele diversiteit. “Uit angst dat we een soort van eenvormige McWorld krijgen. Het leven wordt zoveel veerkrachtiger en aangenamer als je ook culturele diversiteit hebt. Kijk naar Friesland. De Friezen zijn trots op hun taal en ze zouden dat ook op het land en de grutto's kunnen zijn. Of naar Frankrijk. Daar verwonder ik me soms over de verbondenheid met de streek en de streekproducten. Het is romantisch misschien, maar er is niets mis mee. Het is een ander beeld dan industriële omgevingen en grote supermarkten.”

Kortsluiting

Het zou een mooie opdracht voor groen onderwijs kunnen zijn. “Als we nu in Nederland in staat zouden zijn herstel van de biodiversiteit mogelijk te maken, dan hebben we wat te vertellen in de wereld. Dan winnen we tot in China aan aanzien. En dan kunnen we de kennis daarvan exporteren. Het zou een feest van het onderwijs zijn als we er ons verdiepen in de morele vragen en hier een ommekeer kunnen realiseren. Langzamerhand moeten we dan in staat zijn om een reële toekomst in elkaar te puzzelen. In een hoopgegeleid land moet het toch anders kunnen.” Groen onderwijs moet zorgen dat ze middenin de wereld staat, is de boodschap. “Dan kun je bepaalde vragen ook niet vermijden. Als je dan alleen economisch denkt, is het einde verhaal. Dan ontstaat er bij mij kortsluiting. Dat denk ik niet alleen als directeur van het WNF, maar ook als burger.” ■